

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ

Брой 14. У Сомбору 15. Августа 1869. Год. XI.

Р Е Ч

у обрану вѣрозаконских школа

(говорена у главной скупштини варошке общине у Сомбору 25. Юния 1869.)

У овой общини јошт до данас ние било претресано питањѣ од тако велике важности, и тако огромнога замашая, као што ѣ ово садашнѣ питањѣ, наиме питањѣ: Хоћемо ли да нам овдашнѣ основне народне школе и на далѣ задрже досадашњи вѣрозаконски карактер, или ћемо да их претворимо у школе общте, заедничке, комуналне. Пошто ѣ поштовани предговорник (Госп. Зака Вуѣвић) у своме обширном говору разложио користи комуналних школа и старао се доказати да су овомѣстне основне школе и досада такове биле, нека ѣ дозвољно и мени коју рећи, пре него што се рѣши ова ствар, од кое срећа и благостањ овог сл. кр. града и нѣгових разноезичних и разновѣрних становника у пуной мѣри зависи.

Досадашнѣ школе наше, Господо моя, биле су у правом смислу школе вѣрозаконског и националног значая. Наиме ми имамо у Сомбору од памтивѣка србску народну школу за дѣцу србску православне вѣре, а имамо осим ове и школу римокатоличку, која би се на основу правде и равноправности народне, на школу бунѣвачку, мађарску и нѣмачку подѣлити имала, што, на жалост, због нехатости браће бунѣваца у самој ствари непостои, почем се данас у овдашњој римокатоличкој главной мушкој и основној дѣвочкој школи дѣца само на мађарском и од чести на нѣмачком езику обучавају, премда ѣ у тим школама више од две трећине ученика, коих ѣ матерњи език бунѣвачки. Но ово нека ѣ овде само мимогред речено.

Истина, да е община слободног кр. града Сомбора све школе наше о своје трошку издржавала и над њима право патроната вршила, али то нимало сметало није, да е управа школа ових, а често и само потврђенѣ учительскога избора у овим школама, од дотичних народних и вѣрозаконских школских власти зависла. Наше србске школе имале су своју автономну управу, од како су постале па све до године 1776. Од те године до 1811. стајале су оне под мудрог управом Директора Србских народних школа у овом округу славнопознатог Аврама Мразовића; затим све до године 1848 управљаху над свима срб. народним школама у угарској и у сдруженим краљѣвинама врховни управитељи србских народних школа православне источне вѣроисповѣсти. Такви су управитељи били Стефан Урош Несторовић, Никола Темешвари, и сада јошт у животу налазећи се кр. савѣтник Евгеније плем. Ђурковић. Ти врховни надзорници носили су зваиччан од државне власти припознати наслов и сваки се од њих у тадашњем курјалном стилу називао: „Supremus Inspector scholarum Gr. n. u. R. Nationalium Nationis Illyricae.“

Двадесети чланак земаљског закона Угарског од године 1848 у § 3. изјављуе очито не само да су све основне школе у отаѣству нашем школе вѣрозаконске, него им као такoвима обећава, да ће се све оне баш из саме државне благајнице издржавати задржавши свој вѣрозаконски карактер. Далѣ по смислу § 8. истог законског чланка школама православне источне вѣроисповѣди призната е подпуна самоуправа (автономија). То е, Господо моя, изрекао закон од године 1848. Онај закон, ког мислим, да за темелъ служи нашем данашњем грађанском стању, за ког се закон, вели, да е излив слободе еднaкости и братинства, и према коме се закону, особито што се ове тoчке тиче, сви ми с ѣистетом относимо.

Пошто е Њѣгово Величанство сређно владајући крунисани краљ наш Франьо Јосип Први, с позивом на мало час споменути XX. законски чланак од год. 1848. и на основу IX. чланка закона од год. 1868. уставним путем највисшу наредбу од 10. Августа 1868. уз премаподпис својега угарског министра просвѣте и црквених дѣла издао, и у њој србским народним школама (Szerb. nemzeti iskoláknak) подпуну автономију у границама највисшег надзора обезбѣдио (види из III. отсѣка §. 16, 17, и 79), одредивши, да се школе србске и на далѣ по смислу издатих школских фасия из фондова њима наменѣ-

www.ihiverteti.com
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
 них издржаваю; то држим, да ни најмана сумња непостои о том, да досадашнѣ све србске народне па међу овима и Сомборске школе нису биле школе вѣрозаконске, све ако су баш ове последнѣ из общег фонда овог града онако исто издржавале се, као што се од туда и све овдашнѣ римокатоличке школе издржаваю.

Доказ е томе и овдѣ на столу налазећа се министарска најновија наредба, којом се скорашњи избори учителя III. разреда србске главне школе, учительнице I. разреда србске основне женске школе и двоице предградских учителя уништаваю и ово представничко тѣло упућуе се да по смислу горенаведене кр. наредбе од 10. Августа 1868. сва избора тичућа се писма Србској црквеној общини Сомборској ради далѣг законитог дѣланија предати има, почем Србске вѣрозаконске школе имаю своју самоуправу а представничтво грађанско права нема у управу над тима школама мешати се. Том наредбом — која молим да се на Србском и бунѣвачком езику прочита, — признае сам угарски Министар да су сомборске србске народке школе вѣрозаконског карактера.

Но све ово што доказах за Србске школе, да су оне најмало сада биле школе вѣрозаконске, важи и за овдашнѣ римокатоличке школе. Да, Господо моя, и римокатоличке школе сомборске биле су свагда а и сада су у подпуном смислу вѣрозаконске школе, као што им и име показуе. (Нетко улази у реч: Ние тако.) Ест, тако е, ма да ко шта говори: ер, Господо моя комуналних, заедничких, симултаних или ако хоћете интерконфесионалних школа у Угарској до сада ние било, а у ствари самой нема их јошт ни данас. У прошлости нашег отачества зна се не само за основне него и за среднѣ и велике школе с карактером вѣрозаконским, дакле за римске, протестанске, реформатске, и православне школе. — И та е вѣроисповѣдна разлика у школама тако строга била, да е све до скоро римокатоличкој младежи најстрожие било забранѣно полазити православне, еванџеличке и еврейске школе.

Држим да сам из прошлости довољно доказао, да су досада овдашнѣ школе биле школе вѣрозаконске, и да у Сомбору комуналних школа нит е до сада било, нити е бити могло.

Сад се обратимо к' садашњости.

(наставиће се)

Букварске приповедке

(начин, коим едан учитель предае).

Последни годишни четврти у првом разреду рад утврђени у добром механичном читању и ради приправљени за читане разумљиво читају се букварске приповеднице. За читане ових приповедница ја овај начин на основу искуства свог препоручити могу.

1. Учитель приправивши се најпре код куће приповеди деци за читане одређену приповедку. Ово приповедане мора бити у најпростијим реченицама прилагођено дечијем схваћању.

2. Учитель задае питања о тој приповедци, држећи се реда коим је приповедка текла, на питања прозвана деца одговарају у подпуним реченицама. —

3. Сад учитель лепо и разумљиво а полагаано прочита ту приповедку из буквара, а ученици неотварајући књиге слушају што учитель чита.

4. Учитель каже деци да су они баш зато учили читати, како ће се после и сами без учительве помоћи, моћи из књига користити, па их упутити да у буквару нађу страну и број где се та приповедка налази, и онда јм прочита до прве тачке. Ово учительво читане мора бити разговетно и веома лагано, да би сви ученици у исти мах могли за њим то исто у себи читати. Док учитель овако чита, дотле уједно има он и мотрити, да сви ученици, без разлике читане његово прате читајући у себи то исто из својих букварова.

5. На то се ученици у читању вештају. Најпре се прозове едан од бољих чатаца, који то исто што је учитель читао на глас прочита, дочим сви остали то у себи раде. Затим се прозове едан од средњих чатаца и неколицина од слабијих да то исто читају.

6. Ако који од чатаца неуме добро прочитати, томе је узрок што непознаје писмена или неуме спаяти. У оба случаја има се с читанем застати и овако поправљати: Сва деца пазе а учитель покаже из писмарице оно писме што прозвано дете није умело прочитати и онда испита то и осталу децу, какав је глас тога писмена, затим писме по писме од дотичне речи износи, а деца слог по слог читавају, док неизиђе цела реч, која се са станива или с табле на слогама прочита. Та иста реч има се спаяти на штици оној у којој су обашка самогла-

си а обашка сугласи, и напоследку има учитель на табли школской рукописним писменима написати, где е такође ученици на слокове прочитаю.

При овом послу највише се пита онај који е погрешно, али и сва остала деца пазе и на гдекоје питањѣ одговараю. После свега овог опет деца узму своје букварове и онај што е погрешно наново прочита из свога буквара целу ону реченицу, у којој е од пре погрешно. Кад едан или двојца од ученика реченицу на глас прочитаю, онда учитель пита: о коме е ту била реч? шта се каже? где се то догодило? како е било? зашто е то било? ели то добро било? како би ти радио, да си на нѣговом месту био? и т. д. По себи се разуме, да су овде само нека питања стављѣна, а учитель дужан ће бити у свакој прилици она питања задавати, која се из прочитане реченице извести могу, и која послужити могу на то, да ученици сми-сао прочитане реченице добро схвате.

Овом се приликом незнате речи разјасне, а где е нужно придода се поучењѣ о чуваниу здравља, о благодетности и о благом обичаю. Овако се поступа са читањѣм сваке реченице до края, а ако е приповедка повећа, то се она на одсеке тако подели, да се за неколико дана цела прочита.

7. Пошто е тако цела приповедка, одсек по одсек, у школи прочитана, учитель доидућег дана сам прочита целу ту приповедку полагаю, а деца читаю то исто за њим али у себи. Ради вештбата у механичном читаю, даде учитель да се још двапут или трипут приповедка та прочита, али тако да свако дете само по едну точку на глас чита, дочим сва остала деца у себи читаю.

8. Прозове се едно дете, да приповедку ту своим речма приповеди. Ако неби у станю било дете у свези приповедати учитель му помогне са згодним питањима. Уз то препоручи учитель, да ученици приповедку ту своим родителјима код куће приповедаю или читаю. —

9. Сви ученици затворе књигу, а учитель пита од прилике овако: ко се теби допада у овој приповедци? зашто ти се он допада? какво е то лепо дело што е он учинио? бил и ти тако радио? — која божия заповед заповеда да се тако ради?

10. Напоследку учитель научи децу згодно изречение из св. писма, или пословицу народну, у којој се препоручуе та иста врлина, што и у приповедци.

Ово е начин кога я од више година употребљоѣм, и опазио сам да тим начином, особито строго држећи се на точки 6. означенога прописа, ученици добро читати науче, па с њима више у стариѣм разреду никакве у том погледу тегобе немам а што сам сам искусно за дужност сматрам браћи учитељима путем школскога листа саобштити, молећи да и друга браћа како у овом предмету, тако у другим школским пословима прибављена искуства путем овога листа јавности предаю, како би се тим удруживанјѣм и сиропштаванјѣм своих мисли и свога искуства сви ми учитељи едан од другога користоно поучавати могли.

У ч и т е љ њ.

ОБЈАШЊЕЊЕ СИМВОЛА ВЈЕРЕ.

за одраслију дјецу.

Из „Воскреснаго чтенија“ извадио Богдан Кузмановић, парох Српскокларијски и члан консисторије Тамишградске.

II.

Дванаест чланова символа вјере

Ч Л А Н П Р В И.

„Вѣрую во Ђдинога Бога Отца, Вседржителя Творца небу и земли; видимымъ же всѣмъ и невидимымъ“ Тако се почиње то велико исповиједање наше вјере. Прије свега говори се о Богу као Творцу који је створио све. Учење о Њему саставља први дио или члан символа вјере, који је раздијељен, као што сам вам напоменуо, на дванајест чланова.

Прва је ријеч у символу „Вѣрую.“ А кад вјерујемо ми? Ми вјерујемо а), кад је говор о предметима којих ми не можемо ни видјети, ни опипати, но за које нам други казују да их доиста има или да их је заиста било. На примјер, ови или они међу нама, дјецо, не виде данас својијех прадједова и прабаба, по родитељи им казују, да су у њих били и прадједови и прабабе, и ови или они вјерују; ови или они међу нама не памте све своје браће и свијех својијех сестара, но родитељи им говоре, да је у њих било још браће и сестара, и ови или они вјерују. Ми вјерујемо б), кад је ријеч о предметима којих ми не можемо потпуно знати. На примјер, ми сами

У не знамо, шта је било оvdје на овој земљи, на којој ми сада живимо, прије нас, но казују нам други, да су оvdје некад биле кнежевине, и краљевине, и царевине, да су људима, који су оvdје живјели, управљали кнезови, и краљеви, и цареви, да је било времена, кад су оvdје живјели људи незнабошци, то јест, који нијесу знали тога Бога, којег ми данас исповиједамо. Ми не знамо, има ли, осим нас, још људи на свијету. Но говоре нам други, да далеко за морима имају цијеле земље, у којњем живи људи такви као што смо и ми, и да у тијем земљама људи ору, и сију, и жању, као и ми. И ми свему томе вјерујемо. Ми вјерујемо и то, да у свакоме човјеку, као и у нама, има душа, другојачија од тијела, која не умире с тијелом прем да никад невидимо ни своје ни туђе душе, прем да је не можемо потпуно ни постићи каква је, него судимо и говоримо о њој по мислима и ријечима и дјелима људским. Тако се вјером постиже и невидиви и непостиживи Бог. Бога невидимо, нити осјећамо рукама, но Он Сам свједочи нам за себе; а свједочи двојачко: преко својијех створења или твари и преко Своје ријечи.

Кад посмотримо земљу, која правилно свршује сваке године четири промјене времена, прољеће, љето, јесен и зиму, а за свака двадесет и четира часа дан и ноћ; кад посмотримо себе, састав својега тијела, одаренога и очима и ушима и рукама и ногама, и сва друга створења и твари на свијету, и свугдје налазимо и видимо ваљаност састава и савршенство: онда долазимо на ту мисао, да се све то није могло само собом тако уредити и усавршити. Машина, која бјежи по гвозденом путу, не чини тога сама собом, него ју је тако направио и упутио ум човјечиј. Мора бити дакле да и у том свијету, који видимо, царује и влада један највиши и најсавршенији Ум, који је и створио сав тај свијет и који васцијелијем тијем свијетом и влада и управља. Другојачије не би било у њему тога реда и савршенства као што нема реда ни у оној породици или кући гдје није старјешине. Но докле ми тако мислимо и расуђујемо, Свето Писмо говори, да Бог „није далеко ни од једнога нас, јер кроз Њега живимо, и мичемо се, и јесмо (Дјел. гл. 17. ст. 27. и 28.)“ Кад дакле тако наше мисли Свето Писмо потврђује, онда мила дјецо, „вјерујемо“ и велимо и признајемо, да има Бог, да јест Бог, прем да је невидив и непостижив. Ријеч даље „В ђрују“ којом се почиње символ вјере, изражава ту мисао, да Бог, кога исповиједамо, по невидивости и непо-

стиживости својој, припада међу предмете, које ми не видимо очима својима и не постизавамо мишљу својом, но који заиста имају.

Бога су представљали као суштаство невидиво и непостиживо и Јудеји, људи, које је учио и настављао сам Господ. На једном мјесту у Светом Писму говори Бог законодавцу Јеврејскога богопоштовања овако: „Не може човјек мене видјети и остати жив. (Изд. гл. 33. ст. 20.)“ А била су међу незнабожцима људима, које Бог није учио, лица, која су долазила на ту мисао, да је Бог Суштаство невидиво и непостиживо (Дјел. гл. 17. ст. 23.); но међу овима посљедњима тако су мислили о Богу само њихови научењаци, филозофи или мудраци; прости и необразовани народ држао је да Бог живи и обитава у тварима што се виде и што се могу опипати, и, служећи и одајући част тијем тварима, да служи и одаје част самому Богу. Један ученик спаситељев овако им слика ту вјеру: „Претворише славу вјечнога Бога у обличје смртнога човјека и птица и четвороножних животиња и гадова . . претворише истину божију у лаж и већма поштоваше и послужише твар него Творца (Римљ. гл. 1. ст. 23. и 25.)“ За то, кад ученици Христови дођоше у једно мјесто и стадоше проповиједати истинога Бога, и ондје учинише чудо, зачуђени незнабошци подигоше глас свој и рекоше: „Богови начинише се као људи, и сиђоше к нама (Дјел. гл. 14. ст. 11.)“ „и називаху Варнаву (ученика Христовог) Јупитером, а Павла (опет ученика Спаситељева) Меркуријем (Дјел. гл. 14. ст. 12.)“ тојест, даваху им она имена којима именоваху богове своје. Тек хришћанско учење навијестило је о Богу такво духовно учење, какво ви, дјецо, сада слушате; тек је Христос Спаситељ казао: „Бог је дух, и који му се моле, духом и истином треба да се моле (Јован. гл. 4. ст. 24.)“ С отог је и у исповиједању вјере хришћанске прва ријеч „Вѣрују,“ ријеч, која одмах напомиње о духовном представљењу Господа Бога, које се усвојава циглом вјером. Знате ли сад, дјецо моја, шта значи та ријеч, којем се почиње учење хришћанско? —

Даље долазе ријечи: „во єдинаго Бога.“ Казао сам, да по разуму нашем, који потврђује ријеч Божија мора бити да има у свијету један највиши и најсавршенији ум, који свим управља, мора бити да има једно суштаство, које је све саздало и уредило; а сада велим, да је тај ум само један, то суштаство само једно, — „Један Бог.“ Тако и јесте. За

дом, или породицу, или државу, гдје видимо да иде све по реду своје, обично говоримо: мора бити да ту управља здрав ум, вриједна глава. Исто тако кад видимо гдје земља наша, заједно са својима сапутницима, с мјесецом и с другим планетама, свагда иде својим правим путем, никад не спотичући се ни о планету, ни о комету, онда опет мислимо: мора бити да је један највиши и најсавршенији ум све то тако уредио, свачему назначио своје мјесто. А највиши и најсавршенији ум и не могу бити више умова, него само један. Тако и јест, јер кад би многи умови владали и уређивали, то онда не би било тога реда.

Бог је дакле један. Та је велика истина у свој својој јасности и савршенству донесена на земљу само учењем хришћанским. У старом завјету, прије рођења Христа Господа, Бог је говорио Јудејима, да је Он један само Бог, и да уз Њега нема других богова (Изм. гл. 20. ст. 2. и 3.; и 5. Мојс. гл. 32. ст. 39.), но Он им још није говорио, као што ћемо видјети, да је Он један по своје суштству, а тројчака у лицима, Он им се још није откривао тако као што се је открио при крштењу Христа Спаситеља у ријеци Јордану, — као Отац који је говорио с неба, и као Син, који се је крстио у ријеци, и као Дух Свети који је сишао као голуб. За то се у старозавјетним књигама, писанима прије рођења Христа Господа, тек врло тавно напомиње о једном Богу по суштству и тројичном у лицима. Незнабожачки народи пак, којих није објасњавало откривење Божије, нијесу могли јасно поимати ни то да је један само Бог. Научењаци њихови говорили су, да има један највиши ум који управља, но они су при томе држали да је и материја уз Њега вјечна. А прости и необразовани незнабожачки народ, који је представљао да Бог живи у тварима, држао је да колико је твари које он као Творца поштује, толико мора бити да има и богова. Једному истини Богу о доласку Христа Спаситеља на земљу, служило се је само у синагогама Јудејским. А у храмовима незнабожачких народа било је мноштво свакојаких богова, и осим тога сваки је храм посвећен био особеному богу. У Риму, столици великога тадашњег царства, био је храм у ком су били скупљени богови свијех народа у томе царству, и ту су многи незнабожачки цареви ликове своје намјештали да им се одаје почасти као боговима. Тек кад се је почело распрострањивати хришћанско учење у томе народу, узело се је служити Богу коме се данас служи;

тек од онога времена престајали су људи служити животињама и другим тварима, кад су им се апостоли, ученици Христови, јавили с тим учењем, да „имамо само једнога Бога Оца, од којег је све, и ми у Њему, и једнога Господа Исуса Христа, кроз којег је све, и ми кроза њ (1. Кор. гл. 8. ст. 6.)“

Сад видите, мила дјецо, како су важне ријечи „Вѣрују во единога Бога,“ којима се почиње исповиједање или символ вјере хришћанске.

И за сад доста. Објашњење првога члана нашега символа довршићу вам, дјецо моја, идући пут; сад се одморите мало. Ја гледам, дјецо, да вам говорим што простије и јасније али је то тешко, јер вам не бесједим о обичним стварима, већ о невидивоме и непостиживоме Богу. Но и бесједа, моја не иде на то, да постигнемо Бога нашијем умом, него на то, да дознамо, за што нас света црква наша учи вјеровати Бога тако, а не другчије. Нека је само дјецо, вјера наша крјенка и тврда; при крјенкој и тврдој вјери и слабо је знање спасоносно; а без вјере тврде и крјенке није ни много знање од користи.

СВИЛОДЂЛСТВО

(свршетак)

Болести свилених буба. На свилене бубе наилазе различите болести. Најобичније су сува болест, надутост, жутица, спаћка, и прозрачност.

Суву болест добијаю свилене бубе ако је била врло жестока врућина кад су се легле. Такове бубе немогу напредовати, миголѣ се, беже с кревета и напослетку угину. Надутост добијаю бубе од влажнога лишћа, особито кад им се ово у првој старости даје, и од покваренога ваздуха. Овако болестне бубе отеку, зноје се позелене и угину. Жутица наилази на бубе због влажног ваздуха на тешкој врућини, и то у петой старости. Најболји је лѣк против ове жутице чист ваздух; уз то ваља дудово лишће што се овако болестним бубама даје старим вином пошкропити и ситно утученим кречом посути. Нѣки свилодѣлци каде бубе оцтом и ракијом, али други веле да то нипошто чинити неваља.—Спаћку добию бубе од мокрога лишћа и покваренога ваздуха; од нѣ измршаве, неведу угину и иструну. Пре него што се ово догоди ваља их покупити и

избацили на полъ, да се друге здраве бубе од њих неотрују. Прозрачност се појављуе после четвртога спавања и познае се по томе, што бубе избацују жут гад, врло мало еду и на трбуху се провиде. Узрок ове болести е неуредно хранењ и гладовањ, а излѣчити се може скорашњим и младим листом и чистим држањем.

Од прашног и увелог лишћа и поквареног ваздуха свилене бубе изгубе прохтѣв и искоче по њима црне пеге, па угину. Чим се те пеге појаве, одма треба бубе побациати. Гдѣ-кон пут се бубе купе и увлаче или крачаю на пред само завияњ угину. Томе е узрок убодац од инсекта, ладноћа, влажно време и укварена храна. За излечити овако болестне бубе мора свилодѣлац на ладном времену пећ ложити ал притом прозоре оставити отворене, и тако ваздух чистити, а уз то има бубама чист и мастан лист давати. —

Бубама шкоде мишеви, кои се имаю, мишоловкама хватати, (мачке и пси несмею се близу трпити код буба); даје шкоде им врабци, ласте и остале птичице, које бубе радо еду ил своим младим птићима носе. Муве су такође врло шкодљиве због тога што носе ја на свиленим бубама, и тим њима досађаю, такође и од мрави имаю се бубе брижљиво чувати.

На што се има пазити, кад се бубе завияю? Кад се свилене бубе завияти почну, треба на кревете свуд унаоколо метнути завоишта и нажитити их дудовим лишћем. Бубе се одма почну по завоишту пужати и завияти у чауру. Четири дана мораю проћи док се све бубе позавияјају. Које се бубе први дан завияу, треба их на суво мјесто оставити; оне што се други дан завияу остављаю се обашка такође на суво мјесто, а то због тога да се знаде које ће се бубе пре угушити, ер иначе оне дванајсти дан чауру прогризу и у виду лептира изиђ излете. Само су оно добре чауре, које нису прогрижене па с тога се имаю оне шести дан после завияња свога топлотом уморити. У свиларама има справа за тај посао. Свилодѣлци обични могу бубе у чаурама уморити, кад их после пецива хлѣба на по сата у врућу пећ у врећама или у кошаревима метну. У таком случаю бубе за два сата угину и онда се чауре повадити могу. Могу се бубе и над обичним котлом уморити, које бива, кад се котао водом напуни и настави, а кад вода у њму ключати почне онда се чауре на сити или на решету (које несме гвоздено бити) над казаном држе и то понавном покривене за своя по сата, за које време све угину.

Ко свилене бубе држи и свойски тмари, може од 10,000 буба до 400 фунти чаура добити, а ове се продају обично фунта по 1 фр. 50 нов. и тако може свилодѣлац о малом трошку и још мањим труду за два мјесеца лѣп новац заслужити, и то баш у оно доба године кад се у сиромашких селяка најманѣ новаца и најманѣ пседа налази.

Чаура има од четири врсте. За најболѣ се сматрају оне које су чврсте и пуне; у другу врсту спадају мекане и шупљикасте, у трећу мокре, у којима бубе саме од себе угину, а у четврту врсту бров се оне у којима су по две заједно.

За сѣме се имају оставити најлѣпше и најчвршће чауре а оставити валя еднаки број крупних округлих чаура, и толико исто дугуљастих што су по среди удубљене. Оне су прве женке а ове друге мужаци. Ове чауре оставе се на прилично топлим и промајном мјесту, куда сунце недопире. После 12 дана бубе прогризу чауре и претворене у лентирове излете напољ, тада их валя после по сата на пашир помећати и пустити да легу ја. Ова ја зову се и сѣме свилених буба, и најпре су жута после десет дана потамне, а потом на 6 дана доцније поцрне па онда постану пепелюгаста. Које ја после 20 дана недобије пепелюгасту боју, оно неваля. Остала добра ја оставити валя у кесу од платна и држати до пролећа на мјесту гдѣ није велика топлота и гдѣ нема мишева. У пролеће треба ово платно замочити у вино с водом помѣшано и кад се добро накваши, валя ја тупим ножем састругати па онда их за леженѣ В.

Шкоске вѣсти.

ИСПИТИ О УЧИТЕЛСКОЈ СПОСОБНОСТИ. Пошто нити е вр. кр. уг. Министарство Просвѣте, нити наша црквеношколска власт, на испите приправничке повѣренике своје изаслала, држани су испити о учитељској способности свршавајућих приправника у србској учитељској школи Сомборској 21, 22 и 23 Јулија, под предсѣдаванѣм преч. г. проте Бранковића као привременог управитеља истога завода. При овим испитима присуствовао е као гост господин Милан Милићевић секретар министарства просвѣте у Србији и више овдашњих отмићних родољуба. О добром успеху изучених кандидата увѣриће се оне обштине, које их за учитељѣ добију, међутим слободно рећи смѣмо, да су ови испити исто тако добро као и прошлих година испали, и да се по томе наша учитељска шко-

да еднaкo у напреднoм стању пaлaзи. Сaмo би вaљaлo дa e нaрoднa нaшa интeллигeнциja бoлђ пoзнa и дa e у свимa крaсним нaрoдa нaшeг нo прoдoвимa нђним зa ових пoслeдних 10—12 гoдинa oсвeдoчeнимa oцeњивaти пoчнy.

У другoм припрaвничкoм тeчaју имaли сmо oвe гoдинe 22 припрaвникa oд кoих e eдaн из зaвoдa изстyпиo a oстaли сe испитy o учитeлскoј спoсoбнoсти пoдвргoшe. Oд ових испит e пoлoжиo с нaйбoльшим успђхoм Вук Бaкић рoдoм из Пeрнe у Хрвaтскoј, кoи e прe ступaнa у oвaј зaвoд шeсти рeaлни рaзрeд у Рaкoвцy e oтликoвaнђм свршиo, и oвoм приликoм прoглaшeн e, дa e спoсoбaн зa учитeлa у србскoј глaвнoј oснoвнoј нaрoднoј шкoли сa oсoбитoм прeпoрyкoм. Припрaвници Никoлa Рaкић из Шaндoрa, Тoмa Мирч из Бeчкeрeкa, Симa Пoпoвић из Улмe, Ђoрђe Грyић и Симa Бркић из Сoмбoрa прoглaшeни сy зa учитeлђ у oснoвнoј и у нижим рeзрeдимa глaвнe шкoлe, a сви oстaли зa учитeлe у oснoвнoј Срoскoнaрoднoј шкoли.

У првoм припрaвничкoм тeчaју билo e 25 припрaвникa, кoи сy 23. и 24 Јyлиja гoдишњи испит пoлoжили. Измeђy њих шeстнaјстoрицa пoлoживши из свию прeдмeти испит с дoбрим успђхoм прeлaзe бeз прeпoнe у други тeчaј, a дeвeтoрицa имaю из пoдвиних прeдмeтa дoбивeнe oцeнe 1. Oктoбрa 1859. пoпрaвљaти. Oсим тoгa eдaн учeник зeмyнскe нeмaчкe прeпaрaндиe и сaвршeни oсмoшкoлaц пoлoжиo e испит из 1. припрaвничкoг тeчaјa с врлo дoбрим успђхoм и пo тoмe прилђђи ћe бити у други oвдaшњи тeчaј зa рeдoвнoг учeникa.

Из плaтoнeумскe зaклaдe уживaхy стипeндиy припрaвници Вук Бaкић и Никoлa Рaкић пo 100 ф. Јoвaн Бyгaрски и Прoкa Кршпoгaчин пo 80 фр. Лyбoмир Михaйлoвић и Eвгeниe Пeтрoв пo 60 фр. Јoвaн Јoвaнoвић и Мaркo Сyбoтић пo 50 ф. a стипeндиy из зaклaдe Рaльинe зa гoд. 186 $\frac{3}{4}$ примиo e у тeчaју oвe гoдинe Симa Пoпoвић. Oсим тoгa прaвитeлствo кнeжeвинe Србиe дaвaлo e свoмe питoмцy Григoриy Пeтрoниeвићy пoдпoрy пo пeт тaлирa нa мeсeц, a припрaвник Ђoрђe Вyић уживaо e штипeндиy Рyдoлфинскy oд дистриктa пoтискoг.

Oтлични грaђaни Сoмбoрски пoдпoмoгaхy вишe сирoмaшних припрaвникa, нa чeмy нeкa им e јaвнo „хвaлa“ рeчeнo. —

У Сyбoтy 26. Јyлиja пoслe службe Бoжиe у Св. Ђурђeвскoм хрaмy држaнo e свeчaнo Блaгoдaрeниe. Зaтим e у здaниy зaвoдa прoчитaнa рaзрeдницa и прoглaшeнђ спoсoбнoсти. Тoм приликoм припрaвници Вук Бaкић и Симa Пoпoвић, први кaо нaјспoсoбнији у нaукaмa, a други кaо нaјврснији у пoяњy дoбили сy нa дaр пo eдaн ћeсaрски дyкaт, штo e нa ту цђл пoклoниo Гoсп. Милићeвић, тaкoђe тoм приликoм рaздaвaнe сy књигe и сликe пoкoйнoг Кoрнилијa Стaнкoвићa штo их вишe рoдoлyбa нa ту цђл пoклoнишe.

Шкoлскa гoдинa зaпoчeћe сe у учитeлскoј шкoли Србскoј 1. Oктoбрa пo нaшeм кaлeндaрy. Кoгoд жeли прилђђи бити, трeбa дa писмeнo дoкaжe дa e 16. гoдинy живoтa нaвршиo, дa e пoдпyнo тђлeснo здрaв и дa e 4. гимнaзијaлни или 3. рeaлни рaзрeд с дoбрим успђхoм свршиo. Уз тo oбвeзaн e стрoги прeдиспит из србскoг eзикa, слaвeнскoг читaњa, рaчунa, зeмлoписa, црквeнoг мaлoг пoяњa и кaтихисисa пoлoжити. Жeлитe би билo дa сe дoбри учeници и из висшe гимнaзиe и рeaлкe нa учeнђ пeдaгoгичких нaукa oтдaю; eр искуствo пoкaзye дa сy oвaки гoдинaмa

и разумом зрелии, те по томе и за ученѣ педагогичких наука способнии

ВОЙНИЧКА ДУЖНОСТ УЧИТЕЛЯ И СВРШЕНИХ ПРИПРАВНИКА.

По смислу земаљског угар. закона од год. 1863 и то 40 закон. чланка §. 27. сви свршени приправници кои су учитељски испит положили и за учитељ или подучитељ оспособљени (ти се разумею под именом кандидата или по мађарски „tanítójelöltk“) и сви учитељи народних школа, пошто се за войнике приме, имаю се за осам недеља (и у то време од школе слободно) войнички извештбати и онда на слободу пустити, па у мирно доба само на периодично одређена годишња воена вештбана дужни су долазити. Ово являмо за умирениѣ и управляниѣ оних родителја, кои нам писаше да мѣстне власти синове њихове, кои су за учитељство способни, на трогодишню редовну войничку службу примораваю, што е закону противно.

ПИТОМАЦ ТЕКЕЛИНЕ ЗАКЛАДЕ, Госп. Стеван Стоичић, кои е по свршетку приправничких наука у Сомбору две године у семинариу кантона цюришког у киснахту педагогичке науке продужавао, положио е на свршетку Априла стечайни испит и то са отличним успѣхом како из педагогичних тако и из природословних и математичких наука. То е први Србин, кои е у Швайцарској педагогичне науке редовно слушао, и из њих испит са отликованим свршио. Он се у очи Спасова овамо у Сомбор својој кући повратио, да добивеним знањима роду свом послужи. Ми га као врстна међу врстнима народу нашем препоручуемо, и желили би да му се у отмениој којој варошкој общини учитељско звање повѣри, док се неотвори за њѣга мѣсто у препарандијама нашим.

НОВЕ ШКОЛЕ. Из срб. Бечея являю нам радостну вѣст да е тамошња варошка община заключила ове есени или найдалѣ на пролеће отворити две нове школе: едну за Србе а другу за мађаре. Непознавајући изближе мѣстне околности, држимо инак, да би можда у мѣсто нове оделѣне школе у Бечею цѣлиходније било средоточну школу распрострапити и од њѣ учинити главну школу, у којој би три учитеља у три оделѣне дворане дѣцу обучавала. Камо срећа, да наш Сабор ние одгођен па да нам е управа школска у ред доведена, те би се имале и общине и учитељи у оваким приликама на кога зарад савѣта обраћати. Али овако, Бог зна шта ће од ядних школа и учитеља наших бити, кад нитко за школу вашу немари.

Још нам являю из Срб. Бечея да су Г. Г. адвокат Савлић, лекар Ђ. Илић и порезки званичник Ђ. Јовановић лепе поклоне дѣци у новцу и у књигама о испиту раздали. Љпа им хвала, што се народне школе наше сећаю,

ЗА ВЪРОЗАКОНСКЕ ШКОЛЕ. Црквени окружни конвент Дебрециноског округа по зрелом разсуђеню донео е $\frac{3}{15}$ Августа о. г. заључак да се задрже вѣрозаконске школе у истом округу. Кадгод државни надзорник у ове школе дође да надгледа, има ће онда и едан члан црквеношколске управе с њим у школе ићи.

ИСПРАВКА. У броју 13. на основу приватног гласа погрешно е явлѣно, да е учитељ Великогајски своје мѣсто са Оросламошким променио и да су власти школске на то саизволили. Ч. Конзистория Вршач-

ка явля нам, да е г. учителя Мате Чобановића оставка просто примљбна е отворен стечай на исто место.

ПОКЛОНИ ФОНДУ ШКОЛСКОГА ЛИСТА И ФОНДУ ЗА УЧИТЕЛЬСКЕ СИРОТЕ. Приликом овогодншнѣ майске свечаности у Срб. Бечею од прилога родолюбивих Србаля и Србкиня ондашнѣх на исту свечаност, после свию трошкова остало е сувишка 21 ф. 80 нов. Збор учительски у Бечею одредно е да една половина овога повца припадне фонду Школскога Листа а друга половина фонду за учительске сироте. Новац овај Г. Ђорђе Глибоньски учитель послао е уредништву овом, кое га е у приманѣ узело, и то : 10 фр. 90 н. на страну фонда Школскога Листа, а 10 фр. 90 н. на страну фонда за учительске сироте.

СТЕЧАЈ. на упразнено учительско место у другом разреду српске мушке школе. Годишња је плата 420 ф. а вр. и слободан стан. Кои же ле ово званіе получить, нека изволе молбенице своје подкреплєње кршеним писмом, сведочбама о свршеним наукама о моралном поведенију као и доакошнѣм службовању за месец дана честѣјшем консисторијуму Темишварском поднети. Из одборног сасједанија србско-крквеног обшества у вел. Бечкерегу 27 Јулия, држаног. Мита Савић. с. р. председник. Ђорђе Рашковић с. р. перовођа.

ОГЛАС. На ново се отвара стедиште на упразнѣно учительско званіе у великом Гаю у Торонталској жупанији. Учевный езѣкъ е србскій. Плата е 200 ф. а. вр. 24. кибле жита 24. кибле кукуруза, 3 хвата дрва, сламе колико изгоре. 4. ланца ораће землѣ, и слободанъ станъ. Кои жели званіе ово получить, има молбеницу са кршенимъ писменом, са сведочбама о свршенимъ наукама о моралномъ и политичномъ владаню и доякошнѣм служби за 4 неделѣ консисториуму вршачкомъ поднети. Изъ засѣданія консисторіалногъ у Вршцу 4. Августа 1869. држаногъ.

УПРАЗНѢНА УЧИТЕЛЬСКА МѢСТА. У Турі и у Бачкой. Плата е 150 фр. 50 н. а. вр. 20 пожунаца жита, 16. ютара землѣ и стан.

У Кули у Бачкой плата е 210 ф. а вр. 94 фр. и 50 н. у име стана. 30 пож. жита, 2 хвата житне сламе 3 хвата зобне сламе, 3 пож. паеуля, 45 фунти соли, 100 фунти говеђине, 25 ф. свећа. 4 хв. дрва (Молбенице на ова два места имаю се до 24 Августа ч. консисторіи Бачкой поднети).

У Дубици у Хрватској краини. Плата е 210 ф. стан. и 12 хвати дрва за огрев школе и учительског стана. Молбенице е шалоу до конца Августа Србској православној Обштини у Дубици.

У Будимској епархији упразнѣна су ова учительска места : (1. у Чобанцу с платом 100 ф. 2 пештанских мерова наполице, по ютра землѣ 4. хв. дрва и станом 2.) у Ловри, плата е 76. ф. 14 мерова наполице 8 мер. ечма, 14. ютара землѣ, 1 кола сена, 25 фунти сланине, 500 нарамака огранака и стан. 3) У Збегу, плата е 105 фр. ¼ ютра ораће землѣ, 5 акова клюка, 2 хвата дрва и стан; 4) у Пантеліи плата е кое у новцу кое у нарави около 100 ф. 5) у Муачу, плата е 200 ф. с додатком за неделѣну школу од 21. ф. уз то 10 фунти лояних свећа, 6 хвати дрва, стан, и приход од сваког већег укоша 40 кр. а од манѣг 20, кр; и од венчанице по 20 кр. 6) у Сульошу, плата е 28 ф. 28 мерова жита и толико кукуруза, 7 хв. дрва, 10 акова вина. 4 ланца ораће землѣ и стан; 7) у Майшу, плата е 35 фр. 25 пож. жи-

та и толико кукуруза, 6 акова вина, 6 хв. дрва 3 ланца земљѣ и стан, 8 у Будмиру, плата е девет форинти, 16 мер. жита и толико кукуруза 3 хв. дрва, 2 акова вина 5 ланца земљѣ коју община обдѣлава и слободан стан; 9. у Шиклошу, плата е 120 фр. 3 хв. дрва и стан; и 10) у Кишвалуби плата е 40 фр. 30 мерова жита и толико кукуруза, 4 хв. дрва 5 акова вина, 6 ланца земљѣ и стан. — Молбенице на ова места имаю се 31 Августа конзисторији Будимској поднети.

У Беркасову у Срему. Плата е 126 фр. 20 пож. жита, 20 мер. кукуруза, 6 хв. дрва, 12 фунти свећа и стан. Молб. црквеном одбору у Беркасову до 12 Септ. имаю се поднети. У Инђији, пл. 336 ф. и стан. Рок 31. августа. Молб. цркв. общини. Баршадину с платом 315 фр. уз 6 хв. дрва и стан; у Габошу с пл. 315 фр. 6 хв. дрва и стан; у Опатовцу с платом 186 фр. и стан, и у Мохову с платом исто оноликом као и у Опатовцу. — Молбенице на архидиец. конзисторию управити и до свршетка Августа окружном шк. управителю у Шид послати.

П О З И В.

Како ће се србска омладина ове године у В. Кикинди 24. Аугуста искупити, то је „одбор срп. учительске задруге“ у Банату за добро нашао. да се и ми учитељи из баната овом приликом у исто време у Кикинди искупимо, и зато по VIII. чл. нашега устава позивамо сву браћу учитеље из баната на другу главну скупштину банатске учительске задруге. Уједно се позивају браћа учитељи и из других крајева српских, да се у што већем броју искупимо, јер ћемо већати. 1. о томе какав ће положај српско учитељство и њихова струка заузети према уједињеној омладини српској. 2. Да се једна петиција на црквено-просвјетни сабор (што ће се опет скорим искупити) у интересу школе и њеног напредка одправи.

Предпостављајући, да се браћа учитељи неће из кола омладинског извлачити, то им уједно јављамо, да се као чланови омладине ради станова најдаље до 20 Аугуста (по нашем) председнику местног омладинског одбора г. Љубомиру Савићу писмено обрете. У В.Кикинди 4. Аугуста 1869.

Одбор срп. учительске Задруге у банату.

 Број 15. онда ће изићи кад се толико предплате накупи, да се њоме трошак за издаванѣ тога броја подмирити може.

Лист излази двапут месечно.

Цена е на целу год. тси форинта, а на по год. 1. ф. 50 нов.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Тискано код Андрије Вагнера